

خون به غده‌های فوق کلیوی و اندامهای گوناگون دیگر رفته سبب ترشح سی نوع هورمون می‌شود که هر یک در انطباق بدن با موقعیت‌های اضطراری نقشی دارد.

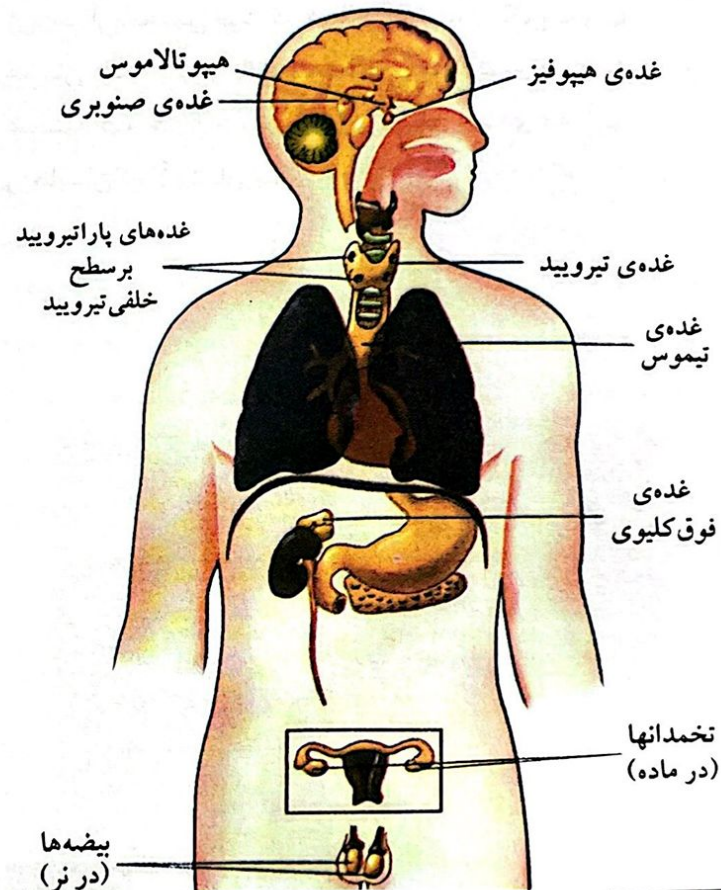
غده‌های فوق کلیوی در خُلق و سطح انرژی و توان مقابله با فشار روانی نقش پراهمیتی دارد. هسته‌ی درونی آن، اپی‌نفرین^۵ و نوراپی‌نفرین^۶ (آدرنالین^۷ و نورآدرنالین^۸) ترشح می‌کند. اپی‌نفرین به شیوه‌های گوناگون و غالباً به همراهی بخش سمپاتیک دستگاه عصبی خودمختار، جاندار را برای فوریتها آماده می‌سازد. از آن جمله اپی‌نفرین به شیوه‌ی همانند دستگاه سمپاتیک بر ماهیچه‌های صاف و غده‌های عرق اثر می‌گذارد، سبب تنگ‌شدن عروق خونی معده و روده‌ها، و تندی ضربان قلب می‌شود (هر کس آدرنالین تزریق کرده باشد این شرایط را به خوبی می‌شناسد). نوراپی‌نفرین نیز جاندار را برای عمل در اضطرارها آماده می‌سازد. وقتی این ماده از راه جریان خون به هیپوفیز می‌رسد آن را به ترشح هورمون اثرگذار بر قشر خارجی غده‌های فوق کلیوی وامی‌دارد؛ این هورمون دوم نیز به نوبه‌ی خود کبد را به افزودن سطح قند خون برمی‌انگیزد تا انرژی لازم برای واکنش سریع بدن فراهم آید.

هورمونهای دستگاه غدد درون‌ریز و پیکهای عصبی، کارکردهای همسان دارند: هر دو پیامهایی را بین یاخته‌های بدن مبادله می‌کنند. پیک عصبی پیامهایی را به نوروتهای همجوار می‌برد و تأثیرش بسیار موضعی است. در مقابل، ممکن است هورمون راه درازی را در بدن طی کند و به شیوه‌های گوناگون بر یاخته‌های متفاوت اثر بگذارد. همسانی بنیادی در میان این پیکهای شیمیایی (علیرغم تفاوت‌هایشان) در اینجاست که بعضی از آنها هر دو کاربرد را دارند. برای نمونه، وقتی اپی‌نفرین و نوراپی‌نفرین را یاخته‌های عصبی رها کنند این مواد به مثابه‌ی پیک عصبی عمل می‌کنند و چنانچه غده‌ی فوق کلیوی آنها را رها کند، همچون هورمون.

تأثیرات وراثت بر رفتار

برای شناخت مبانی زیست شناختی روانشناسی باید اطلاعاتی هم درباره‌ی تأثیر عوامل ارثی و همچنین ساختارها و فرایندهای زیستی داشت. رشته‌ی وراثت‌شناسی رفتاری آمیزه‌ی از روشهای وراثت‌شناسی (ژنتیک) و روانشناسی را در بررسی شیوه‌ی به ارث رسیدن ویژگیهای رفتاری به کار می‌گیرد (پلومین^۹، آون^{۱۰} و مک‌گافین^{۱۱}، ۱۹۹۴). بسیاری از ویژگیهای بدنی از قبیل قد و ساختار استخوانی و رنگ مو و چشم، به ارث می‌رسند. وراثت‌شناسان رفتاری

گرفته است. کار یکی از هورمونهای هیپوفیز تنظیم رشد است. کمبود شدید این هورمون موجب کوتولگی و ترشح زیاده‌ی آن سبب غول‌پیکری است. هورمونهای دیگر هیپوفیز مسوول راه‌اندازی سایر غده‌های درون‌ریز از قبیل تیروئید^۱، غده‌های جنسی و لایه‌های بیرونی غده فوق کلیوی^۲ هستند. رفتار عشق‌بازی، جفت‌گیری و تولید مثل در بسیاری از حیوانات مبتنی بر کنش متقابل پیچیده‌ی بین دستگاه عصبی و تأثیر غده‌ی هیپوفیز بر غده‌های جنسی است.

شکل ۱۸-۲

رخی غده‌های درون‌ریز. اهمیت هورمونهای غده‌های درون‌ریز در تنظیم مالیت جانداران به اندازه‌ی اهمیت دستگاه عصبی است، اما سرعت عمل این و دستگاه متفاوت است. تکانه‌ی عصبی در چند صدم ثانیه سراسر بدن جاندار را طی می‌کند، حال آنکه اثر غده‌ی درون‌ریز پس از چند ثانیه تا چند دقیقه ظاهر می‌شود. وقتی هورمون ترشح می‌شود باید توسط جریان خون منطقه‌ی هدف برسد و این خود، فرایندی بسیار کند است.

رابطه بین هیپوفیز و هیپوتالاموس نشانگر کنشهای متقابل پیچیده بین دستگاه عصبی و دستگاه غدد درون‌ریز است. در پاسخ به فشار روانی رس، اضطراب، درد، رویدادهای هیجان‌زا و نظایر اینها) نوروتهای خاصی هیپوتالاموس ماده‌ی به نام عامل رهاسازی کورتیکوتروپین^۳ (CRF) ترشح می‌کنند که به هیپوفیز می‌رود. هیپوفیز درست زیر موس قرار دارد و این ماده از راه ساختار مجرمانندی وارد آن می‌شود ترشح هورمون آدرینوکورتیکوتروپیک^۴ (ACTH) را راه می‌اندازد - بان هورمون عمده‌ی شرایط اضطراری. این هورمون نیز از راه جریان

1. thyroid	2. adrenal	3. corticotropin-release
4. adrenocorticotrophic		5. epinephrine
6. norepinephrine		7. adrenaline
		8. noradrenaline
9. Plomin	10. Owen	11. McGuffin

دستگاه عصبی علاوه بر نورونها، مملو از یاخته‌های غیرعصبی به نام گلیایی^۶ است که در میان نورونها پراکنده‌اند و غالباً آنها را در بر می‌گیرند. نسبت تعداد یاخته‌های گلیایی به نورونها ۹ به ۱ است و بیش از نیمی از حجم مغز از آنهاست. نام گلیایی از واژه یونانی glia به معنای چسب گرفته شده زیرا یکی از کارکردهای آنها نگهداشتن نورونها در جای خودشان است. علاوه بر این، مواد غذایی ضروری برای سلامت نورونها را تهیه می‌بینند و به نظر می‌رسد کار پاکیزه‌سازی مغز را نیز برعهده دارند و از راه بلعیدن نورونهای مرده و مواد خارجی و ساخته‌های اضافی و رسیدگی به پاکیزه‌سازی محیط نورونها (به‌ویژه در سیناپسها) توان علامت‌دهی آنها را حفظ کنند (سانتایمر^۷، ۱۹۹۵). تکثیر لجام گسیخته‌ی یاخته‌های گلیایی علت تقریباً همگی تومورهای مغزی است. به سبب اختلاف روش اندازه‌گیری، تخمینهای بسیار متفاوتی از تعداد نورونها و یاخته‌های گلیایی دستگاه عصبی آدمی به دست داده‌اند و هنوز بین دانشمندان درباره‌ی این تخمینها اتفاق نظر وجود ندارد. تعداد نورونهای موجود در خود مغز بین ده میلیارد تا هزار میلیارد و تعداد یاخته‌های گلیایی آن، ۹ برابر این رقم برآورد شده (گراوز^۸ و ریک^۹، ۱۹۹۲).

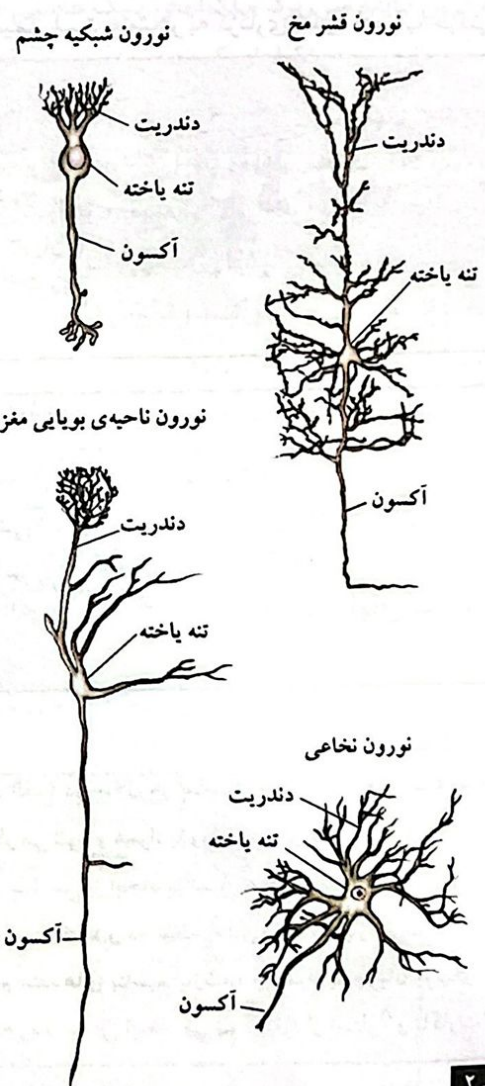
پتانسیل عمل^{۱۰}

اطلاعات در طول نورون به شکل تکانه عصبی به نام پتانسیل عمل حرکت می‌کند و آن عبارت است از تکانه‌ی شیمیایی-برقی که از مناطق دندریتی به سوی انتهای آکسون می‌رود. هر پتانسیل عمل حاصل رفت و آمد ملکولهای دارای بار برقی (یون) به درون و بیرون نورون است. فرایندهای برقی شیمیایی حاصله منجر به پتانسیل عمل می‌شود.

غشای یاخته عصبی نیمه‌تراواست به این معنا که بعضی مواد شیمیایی به سادگی از آن رد می‌شوند و بعضی دیگر تا وقتی مجراهای معینی باز نشود نمی‌توانند از آن بگذرند (شکل ۲.۴). این مجراهای یونی همان ملکولهای پروتئینی حلقوی است که منافذهای غشای نورون را می‌سازند. این ساختارهای پروتئینی از راه باز و بسته کردن منافذها به تنظیم مبادله‌ی یونهای دارای بار الکتریکی نظیر سدیم (Na^+) و پتاسیم (K^+) و کلسیم (Ca^{++}) یا کلر (Cl^-) می‌پردازند. هر مجرای یونی به صورت انتخابی عمل می‌کند و معمولاً فقط به یون معینی اجازه‌ی عبور می‌دهد.

وقتی نورون مبادله‌ی اطلاعات نکند آن را نورون آرام^{۱۱} می‌نامند. در دوره آرامش، ساختارهای پروتئینی جداگانه‌ی به نام تلمبه یونی از راه تلمبه‌کردن یونهای گوناگون به درون یا بیرون نورون، آنها را در دو سوی

نورونها برحسب کارکرد عمومی سه دسته‌اند: نورونهای حسی^۱ (آوران) تکانه‌های دریافتی گیرنده‌های حسی را به دستگاه عصبی مرکزی می‌رسانند. گیرنده‌های حسی، یاخته‌های تخصص‌یافته در اندامهای حسی، ماهیچه‌ها، پوست و مفاصلها هستند که تغییرات فیزیکی و شیمیایی را دریافت و آنها را به تکانه‌هایی تبدیل می‌کنند که از نورونهای حسی می‌گذرند. نورونهای حرکتی^۲ (وابران) حامل پیامهایی هستند که از مغز یا نخاع به اعضای پاسخ‌دهنده و عمدتاً به ماهیچه‌ها و یا غده‌ها می‌روند. نورونهای میانجی^۳ پیامهای نورونهای حسی را دریافت می‌کنند و تکانه‌ها را به سایر نورونهای میانجی یا نورونهای حرکتی می‌فرستند. این نورونها فقط در مغز و چشم و نخاع وجود دارد.

شکل ۲-۳

شکل و اندازه نسبی نورونها. درازای آکسون نورون نخاعی (که شکل حاضر همی آن نیست) ممکن است بیش از یک متر باشد.

عصب دسته‌ی است از آکسونهای کشیده‌ی مربوط به صدها یا هزاران نورون. در هر عصب ممکن است هم آکسونهای نورون حسی باشد و هم حرکتی. در سراسر دستگاه عصبی عموماً تنه نورونها با هم توده شده‌اند. به این قبیل توده‌ها در مغز و نخاع هسته^۴، و در بیرون از مغز و نخاع گره^۵ گفته می‌شود.

1. sensory
2. motor
3. interneuron
4. nucleus
5. ganglion
6. glial
7. Sontheimer
8. Groves
9. Rebec
10. action potential
11. resting

پیوند رویکردهای روانشناختی با رویکردهای زیست‌شناختی

رویکردهای رفتاری، شناختی، روانکاوی، و پدیدارشناختی همگی متکی بر مفاهیم و اصول روانشناختی محض هستند (مثلاً: ادراک، ناهشیاری، و خودشکوفایی). هرچند گاهی رقابتهایی بین این رویکردها دیده می‌شود و هر یک توجیه متفاوتی برای پدیده‌ی واحدی ارائه می‌کنند اما همه در این نکته اتفاق دارند که تبیین‌ها باید ماهیت روانشناختی داشته باشند. دیدگاه زیست‌شناختی وضع و حال دیگری دارد و در آن علاوه بر مفاهیم و اصول روانشناختی، مفاهیم و اصول فیزیولوژی و سایر شاخه‌های زیست‌شناسی (مفاهیمی از قبیل پیک عصبی و هورمون) نیز مورد توجه است.

پیوند مستقیمی نیز بین رویکرد زیست‌شناختی و رویکردهای روانشناختی وجود دارد. پژوهشگرانی که گرایش زیست‌شناختی دارند می‌کوشند مفاهیم و اصول روانشناختی را بر حسب معادلهای زیست‌شناختی آنها تبیین کنند. برای مثال، ممکن است بکوشند بازشناسی چهره را صرفاً بر مبنای کار یاخته‌های عصبی و رابطه‌ی متقابل بین این یاخته‌ها در ناحیه‌ی معینی از مغز توضیح دهند. از آنجا که چنین کوششی مستلزم کاهش دادن مفاهیم روانشناختی به مفاهیم زیست‌شناختی است این تبیین را کاهشگری^۵ نامیده‌اند. در سراسر این کتاب، نمونه‌هایی از موارد موفقیت‌آمیز کاهشگری را ارائه خواهیم کرد - مواردی که روزگاری تنها در سطح روانشناختی تبیین می‌شدند اما اینک لااقل تا حدودی در سطح زیست‌شناختی نیز تبیین می‌شوند.

اگر کاهشگری تدبیری موفقیت‌آمیز است در آن صورت اصولاً چه لزومی دارد که بر سر تبیین‌های روانشناختی وقت تلف کنیم؟ به عبارت دیگر، آیا کار روانشناسان فقط این است که خودشان را به نحوی سرگرم سازند تا بالاخره زیست‌شناسان همه چیز را حل و فصل کنند؟ پاسخ این سؤال مسلماً منفی است.

اولین دلیل نیاز به تبیین در سطح روانشناختی این است که یافته‌ها، مفاهیم و اصول روانشناختی می‌توانند پژوهش‌های علمی زیست‌شناسان را هدایت کنند. با توجه به اینکه مغز آدمی متشکل از میلیاردها نورون و پیوندهای عصبی میان آنها است، پژوهشگران زیست‌شناس نمی‌توانند نورون‌های معینی را به طور دلبخواه برای بررسی انتخاب کنند و انتظار داشته باشند که از این راه به یافته‌های مهمی دست یابند. بلکه آنان باید به جای این کار، پژوهش خود را در جهت تمرکز بر گروه معینی از نورونهای مغز سازمان دهند. یافته‌های روانشناسی می‌توانند منبعی برای چنین جهت‌گیری باشند. برای مثال هرگاه پژوهش روانشناختی نشان

ببرد بلکه فقط سبب می‌شود از حیطة‌ی آگاهی به حیطة‌ی ناهشیار رانده شوند و از همانجا به صورت اختلالات هیجانی و نشانه‌های^۱ بیماری روانی، یا از سوی دیگر به شکل رفتارهای جامعه‌پذیر از قبیل فعالیت هنری و ادبی جلوه‌گر شوند. برای مثال، اگر از دست کسی که جدا شدن از او ممکن نیست بسیار خشمگین باشید، شاید خشم شما به صورت ناهشیار درآید و به صورت رویایی درباره‌ی آن شخص ظاهر شود.

فروید معتقد بود آدمی را نیز همانند حیواناتها، غرایز اساسی (عمدتاً جنسی و پرخاشگری) هدایت می‌کنند و آدمی مدام با جامعه‌ی که بر مهار کردن این تکانها تأکید دارد، در ستیز است. بنابراین روانکاوی شیوه‌های نوینی برای بررسی مسائلی که در آغاز این فصل به آن اشاره شد، عرضه می‌کند. برای مثال، فروید معتقد بود که رفتار پرخاشگرانه ریشه در یک غریزه‌ی فطری دارد. هرچند این دیدگاه در روانشناسی انسانی از پذیرش عام برخوردار نیست، اما با دیدگاه برخی زیست‌شناسان و روانشناسانی که پرخاشگری را در حیواناتها بررسی می‌کنند همخوانی دارد.

رویکرد پدیدارشناختی^۲

رویکرد پدیدارشناختی از دیرباز با روانشناسان اجتماعی همراه بوده که توجه خاصی به نحوه‌ی درک، فهم، و تفسیر انسان از مسائل اجتماعی دارند. در حیطة‌ی روانشناسی شخصیت، روانشناسان انسان‌گرا^۳ از این رویکرد پشتیبانی می‌کنند. روانشناسان انسان‌گرا مفروضه‌های زیربنایی رویکردهای روانکاوی و رفتاری را درباره‌ی طبیعت انسان رد می‌کنند. در مقابل، آنها بر خصوصیات منحصر به فرد انسان تأکید می‌ورزند که افراد سالم را هم از افراد بیمار و هم از حیواناتها متمایز می‌سازد. نمونه اینکه طبق نظریه‌های انسان‌گرا نیروی انگیزش اصلی هر فرد گرایش به سوی رشد و خودشکوفایی^۴ است. در همه‌ی ما این نیاز اساسی وجود دارد که توانایی بالقوه‌ی خود را تا بالاترین حد ممکن شکوفا سازیم و به پیشرفتی فراتر از سطح کنونی خود دست یابیم. تمایل طبیعی ما حرکت در مسیر تحقق توانایی بالقوه‌ی خودمان است، هرچند که در این راه با برخی موانع محیطی و اجتماعی روبرو شویم. برای مثال، زنی که به شیوه‌ی سنتی ازدواج کرده و طی ده سال گذشته سرگرم تر و خشک کردن فرزندان خود بوده ممکن است اشتیاق فراوانی داشته باشد که شغلی برای خود دست و پا کند و مثلاً به علاقه‌ی دیرینه‌اش به دانش‌اندوزی تحقق بخشد، و از این راه به خودشکوفایی دست یابد.

روانشناسی پدیدارشناختی یا انسان‌گرا بیشتر با ادبیات و معارف انسانی دمساز است تا با علم. به همین سبب نیز نمی‌توان به صورت مشروح توضیح داد که دیدگاه پدیدارشناختی درباره‌ی مسأله‌های نمونه‌وار ما از قبیل بازشناسی چهره‌ها یا یادزدودگی کودکی چه می‌گوید، چون اینها از جمله مسائلی نیستند که پدیدارشناسان بخواهند بررسی کنند. روانشناسان پدیدارشناس و انسان‌گرا بیشتر به بررسی شخصیت پرداخته‌اند. در فصل ۱۳ درباره‌ی رویکرد آنها با تفصیل بیشتری صحبت خواهیم کرد.

1. symptoms 2. phenomenological 3. humanistic
4. self-actualization 5. reductionism

با تشریح یکی از اختلالاتی که قبلاً از آن یاد شد می‌توان رویکرد زیست‌شناختی را توضیح داد، بررسی درباره‌ی بازشناسی چهره در افراد دچار آسیب مغزی حاکی از آن است که نواحی خاصی از مغز در زمینه‌ی بازشناسی چهره‌ها تخصص پیدا کرده‌اند. مغز آدمی دارای دو نیمکره‌ی چپ و راست است و به‌نظر می‌رسد نواحی مسوول بازشناسی چهره عمدتاً در نیمکره‌ی راست قرار داشته باشند. باید نتیجه گرفت که نیمکره‌های مغز آدمی به میزان زیادی نقشهای تخصصی دارند. برای مثال، در اغلب افراد راست دست درک زبان به نیمکره‌ی چپ، و تفسیر روابط فضایی به نیمکره‌ی راست اختصاص دارد. رویکرد زیست‌شناختی در زمینه‌ی بررسی حافظه نیز به پیشرفتهایی دست یافته است. در این رویکرد بر اهمیت برخی ساختارهای مغز تکیه می‌شود، از جمله دستگاه هیپوکامپ (دم اسب) که در تحکیم خاطرات نقش دارد. یادزدودگی کودکی ممکن است تا حدودی ناشی از زشدنایافتگی هیپوکامپ باشد، زیرا در خلال یکی دو سال پس از تولد است که این ساختار مغز به رشد کامل خود می‌رسد.

رویکورد رفتاری

همانطور که در مرور کوتاه تاریخ روانشناسی دیدیم رویکرد رفتاری بیشتر با محرکها و پاسخهای قابل مشاهده سروکار دارد. برای مثال، تحلیل زندگی اجتماعی شما بر مبنای رویکرد S-R احتمالاً با نکات زیر سروکار خواهد داشت: کسانی که با آنها مراوده دارید (این افراد محرکهای اجتماعی نامیده می‌شوند)، پاسخهای شما در برابر این افراد (پاداش‌بخش، تنبیه‌کننده، یا خنثی)، پاسخهای متقابل آنها در برابر شما (پاداش‌بخش، تنبیه‌کننده، یا خنثی)، و اینکه پاداشها چگونه موجب تداوم یا سستی تعامل شما با دیگران می‌شوند.

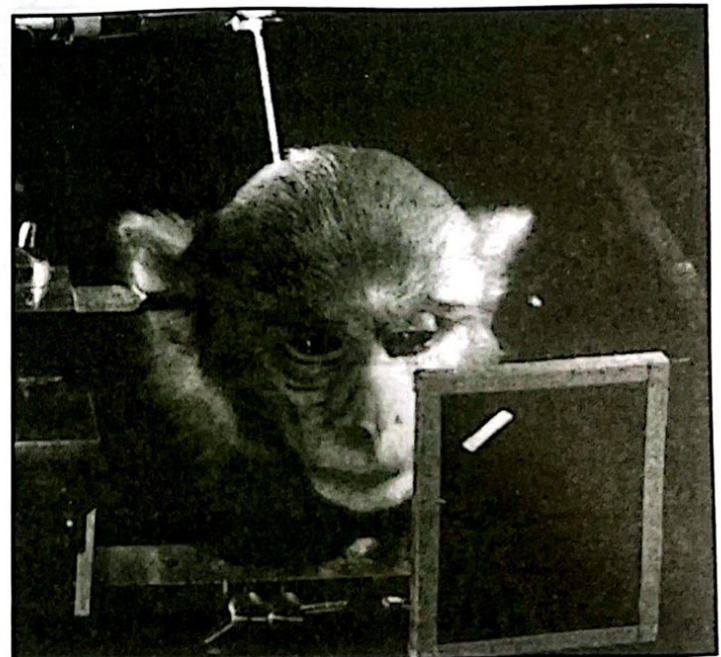
برای تشریح بیشتر این رویکرد می‌توان از همان نمونه اختلالها کمک گرفت. به عنوان نمونه، در مورد چاقی ملاحظه می‌شود برخی افراد فقط در جوار محرکهای خاصی پرخوری می‌کنند (پاسخ اختصاصی) و فراگیری اجتناب از این‌گونه محرکها امروزه بخشی از اکثر برنامه‌های مهار وزن بدن است. در مورد پرخاشگری مشاهده می‌شود کودکان پاسخهای پرخاشگرانه‌ی از قبیل کتک زدن کودک دیگر را هنگامی بیشتر نشان می‌دهند که چنین پاسخی به پاداش (مثلاً کوتاه آمدن کودک دیگر) بینجامد تا وقتی تنبیه شوند (حمله‌ی متقابل کودک کتک خورده).

نگاهی به گذشته حاکی از آن است که رویکرد رفتاری ناب، به فرایندهای ذهنی فرد هیچ اعتنایی نداشته است و حتی رفتارگرایان معاصر هم‌کاری به فرایندهای ذهنی میانجی بین محرک و پاسخ ندارند. اما سایر روانشناسان غالباً مطالبی را که شخص درباره‌ی تجربه‌های

هرچند هر واقعیت روانشناختی را می‌توان به شیوه‌های گوناگون توصیف کرد، اما پنج رویکردی که اینجا تشریح می‌شود رویکردهای عمده اصلی در بررسیهای امروزی علم روانشناسی به شمار می‌روند (شکل ۱-۵). در سراسر کتاب به مباحثی از منظر این پنج رویکرد برمی‌خورید و به همین سبب در اینجا ما فقط به ذکر چند نکته‌ی مهم درباره‌ی هر یک از آنها اکتفا می‌کنیم. باید توجه داشته باشید این رویکردها لزوماً مستقل و جدا از هم نیستند بلکه ممکن است هر یک بر جنبه‌های متفاوتی از پدیده پیچیده‌ی واحدی تمرکز پیدا کنند.

رویکرد زیست‌شناختی

مغز آدمی با بیش از ده میلیارد یاخته‌ی عصبی و پیوندهای متقابل بیشمار بین آنها، احتمالاً پیچیده‌ترین ساختار در عالم هستی است. اصولاً تمام رویدادهای روانی به نحوی با فعالیت مغز و دستگاه عصبی پیوند دارند. در رویکرد زیست‌شناختی برای شناخت آدمی و دیگر جانداران، پیوند رفتار آشکار با رویدادهای برقی و شیمیایی درونی به بررسی درمی‌آید. این رویکرد در پی شناخت فرایندهای زیستی - عصبی زیربنای رفتار و فرایندهای ذهنی است. برای مثال در رویکرد زیستی به افسردگی، سعی می‌شود این اختلال بر حسب تغییرات غیرعادی میزان بیکهای عصبی تبیین شود. بیکهای عصبی^۱ موادی شیمیایی هستند که در مغز تولید می‌شوند و ارتباطات و پیام‌رسانی بین نورونها یا یاخته‌های عصبی را میسر می‌سازند.

از راه بررسی فعالیت مغز حیوانات، پژوهشگران به بینشهایی درباره‌ی مغز انسان دست می‌یابند. در این آزمایش که هدف آن ثبت فعالیت تک‌یاخته است، الکترودریزی برای بازیابی فعالیت برقی یاخته‌ی عصبی منفردی در دستگاه بینایی میمون کار گذاشته شده است.

روانشناسی گشتالت^۱

حوالی سال ۱۹۱۲ هنگامی که رفتارگرایی در آمریکا رواج می‌یافت، روانشناسی گشتالت در آلمان جوانه می‌زد. گشتالت واژه‌ی آلمانی است به معنا «شکل^۲» یا «شکل‌بندی^۳» که به رویکرد ماکس ورتایمر^۴ و همکارانش کورت کافکا^۵ و ولفگانگ کهلر^۶ اطلاق می‌شود؛ هر سه آنها بعدها به آمریکا مهاجرت کردند.

روانشناسان گشتالت اساساً به مبحث ادراک توجه داشتند و بر این باور بودند که تجربه‌های ادراکی مبتنی بر طرح‌هایی هستند که محرک‌ها، و سازمان تجربه آنها را شکل می‌دهند. آنچه که دیده می‌شود هم وابسته‌ی زمینه‌ای است که شیء در آن آشکار می‌شود و هم تابع سایر وجوه طرح کلی تحریک (به فصل ۵ نگاه کنید). به این ترتیب، کل چیزی متفاوت از مجموع اجزای آن است، زیرا کل تابع روابط اجزاست. برای مثال شکل ۱-۴ بیشتر به صورت یک مثلث واحد بزرگ - همان شکل یا گشتالت واحد - دیده می‌شود تا به صورت سه زاویه‌ی کوچک.

تحولات نوین

به رغم دستاوردهای پر اهمیت روانشناسی گشتالت و روانکاوی، تا دوران جنگ دوم جهانی روانشناسی مخصوصاً در آمریکا در استیلای رفتارگرایی بود. پس از جنگ به طور کلی به روانشناسی توجه بیشتری پیدا شد. علاوه بر آن، ابزارهای پیچیده و دستگاه‌های الکترونیکی نیز در کار پژوهش در این رشته وارد شد و بنابراین امکان آزمایش در زمینه‌ی بسیاری از مسائل فراهم آمد. این برنامه‌ی گسترده‌ی پژوهشی آشکار ساخت که رویکردهای نظری پیشین بیش از اندازه محدودکننده بوده‌اند. پیدایش کامپیوترها در دهه‌ی ۱۹۵۰ به این دیدگاه توان بخشید.

کامپیوترها با داشتن برنامه‌های مناسب می‌توانستند تکالیفی از قبیل بازی شطرنج و اثبات قضایای ریاضی انجام دهند که قبلاً فقط آدمیان از عهده‌ی آن برمی‌آمدند. کامپیوتر دست‌افزار نیرومندی بود که روانشناسان به کمک آن توانستند درباره‌ی فرایندهای روانشناختی نظریه‌پردازی کنند. سلسله مقالات درخشان اواخر دهه‌ی ۱۹۵۰ هربرت سیمون (که بعدها برنده‌ی جایزه‌ی نوبل شد) و همکارانش نشان داد با استفاده از کامپیوتر می‌توان پدیده‌های روانشناختی را شبیه‌سازی^{۱۲} کرد. بسیاری

شکل ۱-۴

نمونه‌ی تصویر گشتالتی. وقتی به این سه زاویه‌ی مثلث متساوی‌الاضلاع نگاه می‌کنیم بیشتر، مثلث بزرگ واحدی را می‌بینیم تا سه زاویه‌ی کوچک.

روانشناسان گشتالت به ادراک حرکت، به نحوه‌ی ارزیابی اندازه، و به نمود رنگها تحت تأثیر تغییر روشنایی توجه داشتند. در نتیجه، آنان به تفسیرهایی ادراک - مدار در مباحث یادگیری، حافظه، و حل مسأله گرایش پیدا کردند که خود شالوده‌ی پژوهش‌های معاصر را در روانشناسی شناختی پی‌ریزی کرد.

روانکاوی

روانکاوی، هم نظریه‌ی در باب شخصیت است و هم روشی برای رواندرمانی. این مکتب را در آغاز قرن بیستم سیگموند فروید بنیان نهاد.

1. Gestalt psychology	2. form	3. configuration
4. Max Wertheimer	5. Kurt Kaffka	
6. Wolfgang Köhler	7. unconscious	
8. motivations and emotions	9. slips of the tongue	
10. physical mannerisms	11. free association	
12. simulation		

تفاوت‌ها به دست می‌آید. به همین دلیل در زمانه‌ی حاضر درون‌نگری در رویکردهای شناختی محوریت ندارد. بعدها خواهیم دید که عکس‌العمل بعضی روانشناسان به درون‌نگری نقشی در پیدایش سایر رویکردهای نوین داشته است.

ساخت‌گرایی^۵ و کارکردگرایی^۶

در قرن نوزدهم در شیمی و فیزیک از راه تجزیه‌ی ترکیبات پیچیده‌تر (مولکولها) به عناصر آنها (اتمها) تحول عظیمی نصیب این دو علم شد. این موفقیتها روانشناسان را برانگیخت تا در جستجوی آن دسته از عناصر ذهنی برآیند که تجربه‌های پیچیده، آمیزه‌ی از آنها به شمار می‌آمدند. چنین تصور شد که اگر شیمیدان با تجزیه‌ی آب به اکسیژن و هیدروژن گام بزرگی در رشته‌ی خود برداشته بود، روانشناس نیز ممکن بود مزه‌ی لیموناد (ادراک) را به عناصری مانند شیرین، تلخ، و سرد (احساسها) تجزیه کند. حامی اصلی این رویکرد در آمریکا ای. بی. تیچنر^۷ استاد روانشناسی دانشگاه کرنل^۸ و یکی از پرورش‌یافتگان مکتب وونت بود. تیچنر این شاخه‌ی روانشناسی را ساخت‌گرایی نامید، که مقصودش از آن، تحلیل ساختارهای ذهنی بود.

بایگانی تاریخ روانشناسی آمریکا، دانشگاه اکرون^۹

ویلهلم وونت نخستین آزمایشگاه روانشناسی را در دانشگاه لایپزیک تأسیس کرد. در این عکس او را با همکارانش در آزمایشگاه می‌بینید.

برخی از روانشناسان با ماهیت صرفاً تحلیلی ساخت‌گرایی به مخالفت برخاستند. ویلیام جیمز یکی از روانشناسان برجسته‌ی دانشگاه هاروارد این نکته را پیش کشید که به جای تأکید بر تحلیل عناصر هشجاری بیشتر باید به بررسی ماهیت سیال و شخصی هشجاری پرداخت. رویکرد جیمز کارکردگرایی نامیده شد. مراد از کارکردگرایی بررسی این مطلب است که

پیدایش روانشناسی تداومی^۱ بود. تداومی‌گرایان وجود اندیشه‌ها و تواناییهای فطری را قبول نداشتند بلکه در عوض، بر آن بودند که ذهن از اندیشه‌هایی انباشته می‌شود که از طریق حواس به آن راه می‌یابند و طبق اصولی از قبیل مشابهت و تضاد به هم پیوند می‌یابند. پژوهش‌های کنونی در زمینه‌ی حافظه و یادگیری، پیوندی با نظریه‌ی آغازین تداومی‌گرایی دارند.

مناقشه بین فطری‌نگری و تجربه‌گرایی امروزه تحت عنوان مناقشه طبیعت - تربیت ادامه دارد. هرچند هنوز برخی از روانشناسان معتقدند که اندیشه و رفتار اساساً محصول تجربه یا اساساً برخاسته از عوامل زیست‌شناختی است، اما اکثر روانشناسان رویکردی تلفیقی دارند حاکی از اینکه فرایندهای زیست‌شناختی (از قبیل وراثت یا فرایندهای مغزی) بر اندیشه‌ها، احساسها و رفتار اثر می‌گذارند، اما تجربه نیز بر این پدیده‌ها اثر می‌گذارد. در فصلهای دیگر کتاب در موارد متعدد باز هم به مسأله‌ی طبیعت - تربیت خواهیم پرداخت.

آغاز روانشناسی علمی

هرچند طی قرون متمادی فلاسفه و دانشمندان همواره به کارکرد ذهن و بدن آدمی توجه نشان می‌دادند اما آغاز روانشناسی علمی را معمولاً مقارن با تأسیس نخستین آزمایشگاه روانشناسی توسط ویلهلم وونت^۲ در دانشگاه لایپزیک آلمان به سال ۱۸۷۹ می‌دانند. خاستگاه تأسیس آزمایشگاه وونت این باور بود که ذهن و رفتار را نیز همانند سیاره‌ها و مواد شیمیایی یا اندامهای بدن آدمی می‌توان با روشهای علمی بررسی و تحلیل کرد. پژوهش‌های خود وونت عمدتاً متمرکز بر حواس آدمی و به ویژه حس بینایی بود؛ در عین حال همراه با همکارانش بررسیهایی نیز در زمینه‌ی توجه و هیجان و حافظه انجام داد.

ونونت به درون‌نگری به عنوان روشی برای بررسی فرایندهای ذهنی اعتماد و تکیه می‌کرد. درون‌نگری یعنی مشاهده و ثبت ماهیت ادراکها، اندیشه‌ها، و احساسهای شخص توسط خودش، مثلاً تامل شخص درباره‌ی تأثرات حسی^۳ خودش از محرکی مانند تابش نور رنگین. وونت به روش درون‌نگری که از فلسفه اقتباس شده بود بُعد تازه‌ی بخشید؛ به این معنا که خویشتن‌نگری^۴ را کافی ندانست بلکه آزمایش را برای تکمیل آن لازم شمرد. وونت در آزمایشهایش بُعد فیزیکی محرک معینی مثلاً شدت آن را به شیوه‌ی منظمی تغییر می‌داد و آنگاه روش درون‌نگری را به کار می‌گرفت تا معلوم شود تغییرات فیزیکی مزبور موجب چه تغییراتی در تجربه‌ی هشجاری آزمودنی از آن محرک می‌شوند.

اتکا بر درون‌نگری به ویژه در بررسی رویدادهای ذهنی بسیار سریع، کارایی نداشت. مردم حتی به رغم گذراندن دوره‌های آموزشی طولانی مدت در زمینه‌ی درون‌نگری، باز هم درون‌نگریهای بسیار متفاوتی از تجارب حسی ساده‌گزارش می‌کردند و نتیجه‌گیری‌های اندکی از این

1. associationist psychology

2. Wilhelm Wundt

3. impressions

4. self-observation

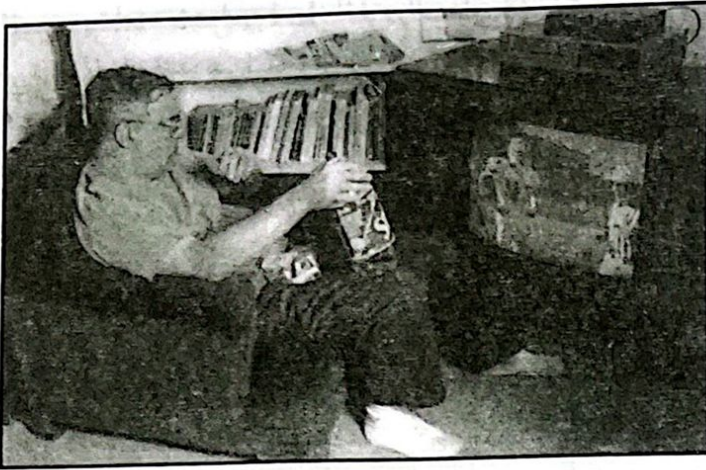
5. structuralism

6. functionalism

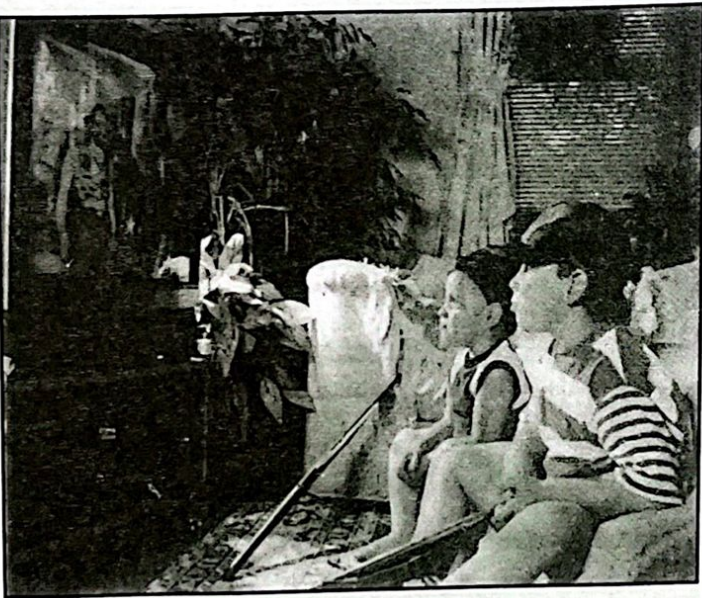
7. E. B. Titchener

8. Cornell

9. Akron

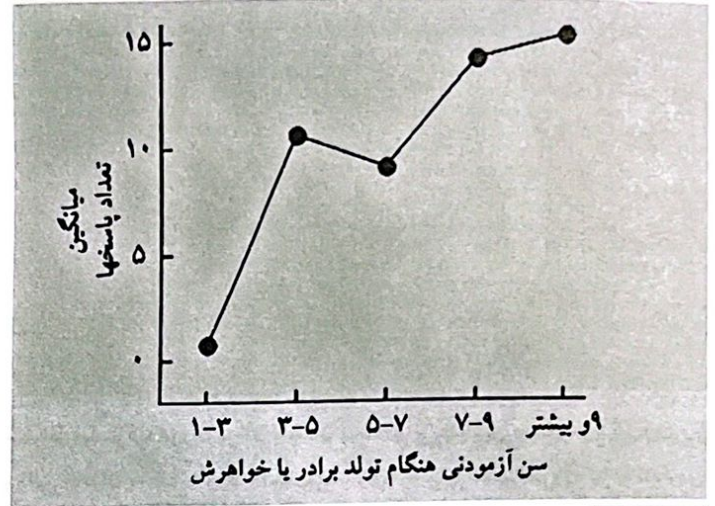
روانشناسان می‌خواهند بدانند علل پرخوری مردم چیست. از میان علل احتمالی پرخوری، روانشناسان دست به بررسی درباره عوامل ارثی و ژنی (وراثتی) و همچنین اثرات محیطی از قبیل گرایش به پرخوری در بودند. بعضی محرکها زده‌اند.

بررسی‌های روانشناختی شواهدی فراهم آورده حاکی از اینکه برنامه‌های تلویزیونی پرخشونت اثرات زیانباری بر تماشاگران کم سن و سال می‌گذارد.

برنامه‌های خشونت‌بار تلویزیونی موجب تاثیراتی بر رفتار کودکان می‌شود؛ عده‌یی نیز معتقدند که تماشای این قبیل برنامه‌ها ممکن است نوعی اثر پالایشی^۴ داشته باشد به این معنا که ابراز پرخاشگری از راه تماشای آن سبب شود پرخاشگری کودکان کاهش یابد و به اصطلاح «از تشنه بیرون بریزد». اما شواهد پژوهشی چنین نظری را تأیید نمی‌کند. در آزمایشی، گروهی کودک کارتونه‌های خشونت‌بار و گروهی دیگر کارتونه‌های عاری از خشونت را به مدت زمان مساوی تماشا کردند. گروهی که کارتونه‌های خشونت‌بار تماشا کرده بودند در تعامل‌های خود با همسالان خویش پرخاشگری بیشتری نشان دادند، اما در میزان پرخاشگری گروه دیگر

کودکی نامیده می‌شود از این لحاظ در خور توجه است که سه سال اول زندگی سرشار از تجربه است: در جریان رشد، نوزاد درمانده جای خود را به کودک نوپایی می‌دهد که سینه‌خیز می‌رود و غان و غون می‌کند، و این یکی نیز به کودکی تبدیل می‌شود که راه می‌رود و حرف می‌زند، اما از این دوره‌های گذرا، نقشی در حافظه‌ی ما باقی نمی‌ماند.

شکل ۱-۲

به یاد آوردن خاطره‌یی از دوران کودکی. در آزمایشی که در زمینه‌ی یادزدودگی کودکی انجام شد، آزمودنی‌هایی در سنین تحصیلات دانشگاهی به ۲۰ سؤال درباره‌ی رویدادهای مربوط به تولد برادر یا خواهری کوچکتر پاسخ دادند. در این شکل میانگین تعداد سؤالهایی که به آنها پاسخ داده شده، به صورت تابعی از سن آزمودنی‌ها در زمان تولد برادر یا خواهر، ارائه شده است. در مواردی که تولد، قبل از چهار سالگی آزمودنی‌ها روی داده بود، هیچ‌یک از آنها نتوانستند حتی یک خاطره درباره‌ی آن تولد به یاد آورند. اما اگر تولد پس از چهار سالگی آزمودنی روی داده بود یادآوری با افزایش سن آزمودنی در زمان رویداد، افزایش می‌یافت (اقتباس از شاینگلد^۱ و تنی^۲، ۱۹۸۲).

چاقی^۳. تقریباً ۳۵ میلیون آمریکایی دچار چاقی هستند و به عبارت فنی، وزن آنها ۳۰ درصد یا بیشتر، از وزن متناسب با ساخت بدنی و قد آنان بیشتر است. چاقی خطرناک است چون ابتلا به دیابت، فشار خون، و بیماری‌های قلبی را افزایش می‌دهد. روانشناسان می‌خواهند بدانند چه عواملی سبب پرخوری آدمیان می‌شود. ظاهراً یکی از این عوامل، سابقه‌ی محرومیت از غذاست. هرگاه موشها را نخست از غذا محروم کنیم و بعد اجازه دهیم تا رسیدن به وزن طبیعی خود غذا بخورند و آنگاه بگذاریم هر قدر خواستند غذا بخورند، در این مرحله می‌بینیم که این موشها بیشتر از موشهایی که تجربه‌ی محرومیت از غذا نداشته‌اند، غذا می‌خورند.

اثر برنامه‌های پرخشونت رسانه‌ها بر پرخاشگری کودکان. اینکه تماشای پرخاشگری تلویزیونی موجب افزایش پرخاشگری در کودکان می‌شود، مدتها مسأله‌ی بحث‌انگیزی بوده است. بسیاری بر این باورند که

سؤالهایی که در دانش روانشناسی مطرح می‌شود با همه‌ی جوانب زندگی آدمی سروکار دارد. مثلاً می‌پرسیم شیوه‌ی فرزندپروری والدین شما چه اثری در شیوه‌ی فرزندپروری خود شما دارد؟ بهترین شیوه برای درمان وابستگی دارویی کدام است؟ آیا مردها هم می‌توانند بخوبی زنان از نوزادان مراقبت کنند؟ آیا می‌توانید در خواب هیپنوتیسمی تجربه‌ی تلخی را با جزییات بیشتری به خاطر آورید؟ نیروگاه‌های برق هسته‌یی چگونه باید طراحی شوند تا اشتباه‌های آدمیان به حداقل ممکن برسند؟ فشار روانی درازمدت چه تأثیری بر دستگاه ایمنی بدن آدمی دارد؟ آیا در درمان افسردگی، روان‌درمانی مؤثرتر از دارودرمانی است؟ روانشناسان به کمک آزمایشها سعی می‌کنند به این پرسشها و پرسشهای بسیاری از این‌گونه پاسخ دهند.

روانشناسی در عین حال از طریق تأثیری که بر قوانین و سیاست‌گذاریها دارد بر زندگی ما اثر می‌گذارد. قوانین مربوط به تبعیض نژادی، مجازات اعدام، هرزه‌نگاری، رفتار جنسی، و مسوولیت‌پذیری افراد در برابر اعمال خود، همه از نظریه‌ها و پژوهش‌های روانشناختی اثر می‌پذیرند. برای مثال، قوانین مربوط به انحراف جنسی طی چهل و پنج سال اخیر دستخوش تغییرات چشمگیری شده‌اند، زیرا پژوهش‌ها نشان داده که بسیاری از اعمال جنسی که در گذشته انحراف به حساب می‌آمدند اینک اعمالی «بهنجار» به شمار می‌آیند، به این معنا که بسیاری از مردم به آنها دست می‌زنند.

با توجه به اینکه روانشناسی بر بسیاری از وجوه زندگی ما اثر می‌گذارد، شایسته است حتی کسانی که در پی کسب تخصص در این رشته نیستند آگاهی مختصری از این دانش پویا داشته باشند. گذراندن یک درس مقدماتی در روانشناسی، هم به شما کمک می‌کند که بفهمید چرا افراد به شیوه‌های معینی می‌اندیشند و عمل می‌کنند، و هم در شما

بصیرتی نسبت به نگرشها و واکنشهای خودتان ایجاد می‌کند. علاوه بر اینها، چنین درسی شما را آماده می‌سازد تا ادعاهایی را که به نام روانشناسی عنوان می‌شود ارزیابی کنید. مثلاً همه‌ی ما در روزنامه‌ها به عنوانهایی از نوع زیر برخوردیم:

- با شیوه‌های نوین روان‌درمانی می‌توان خاطرات واپس رانده را به یاد آورد
- اضطراب، از راه خودتنظیمی^۱ موجهای مغزی مهار شد
- اندیشه‌خوانی (تله‌پاتی) به اثبات رسید
- هیپنوتیسم در مهار کردن درد مؤثر است
- استواری هیجانی با بزرگی و کوچکی خانواده رابطه نزدیک دارد
- همجنس‌خواهی با نگرشهای والدین پیوند دارد
- مراقبه‌ی استعلایی (متعالی)^۲ به حل مسأله کمک می‌کند
- چندگانگی شخصیت^۳ با آزاردیدگی^۴ در دوره‌ی کودکی ارتباط دارد

برای داوری درباره‌ی اعتبار چنین ادعاهایی به دو دسته اطلاعات نیاز داریم. نخست آنکه باید واقعیت‌های اثبات شده در روانشناسی را بشناسیم تا بتوانیم بگوییم که هر ادعای تازه‌یی با آن واقعیتها همخوانی دارد یا نه. اگر این همخوانی وجود نداشته باشد می‌توان در اعتبار آن ادعا تردید کرد. دوم آنکه باید از دانش لازم برخوردار بود تا بتوان فهمید که دلایل ارائه شده درباره‌ی ادعای تازه تا چه اندازه با معیارهای متعارف شواهد علمی سازگارند. اگر ادعای تازه با دانش موجود سازگار نبود باید در اعتبار آن شک کرد. این کتاب در هر دو زمینه آگاهی‌هایی به دست می‌دهد: نخست وضع کنونی دانش روانشناسی را عرضه می‌دارد، به این معنا که یافته‌های مهم این رشته را از نظر می‌گذراند تا با واقعیت‌های اثبات شده‌ی این رشته آشنا شوید. دوم آنکه ماهیت پژوهش در روانشناسی را واری می‌کند -

1. self-regulation

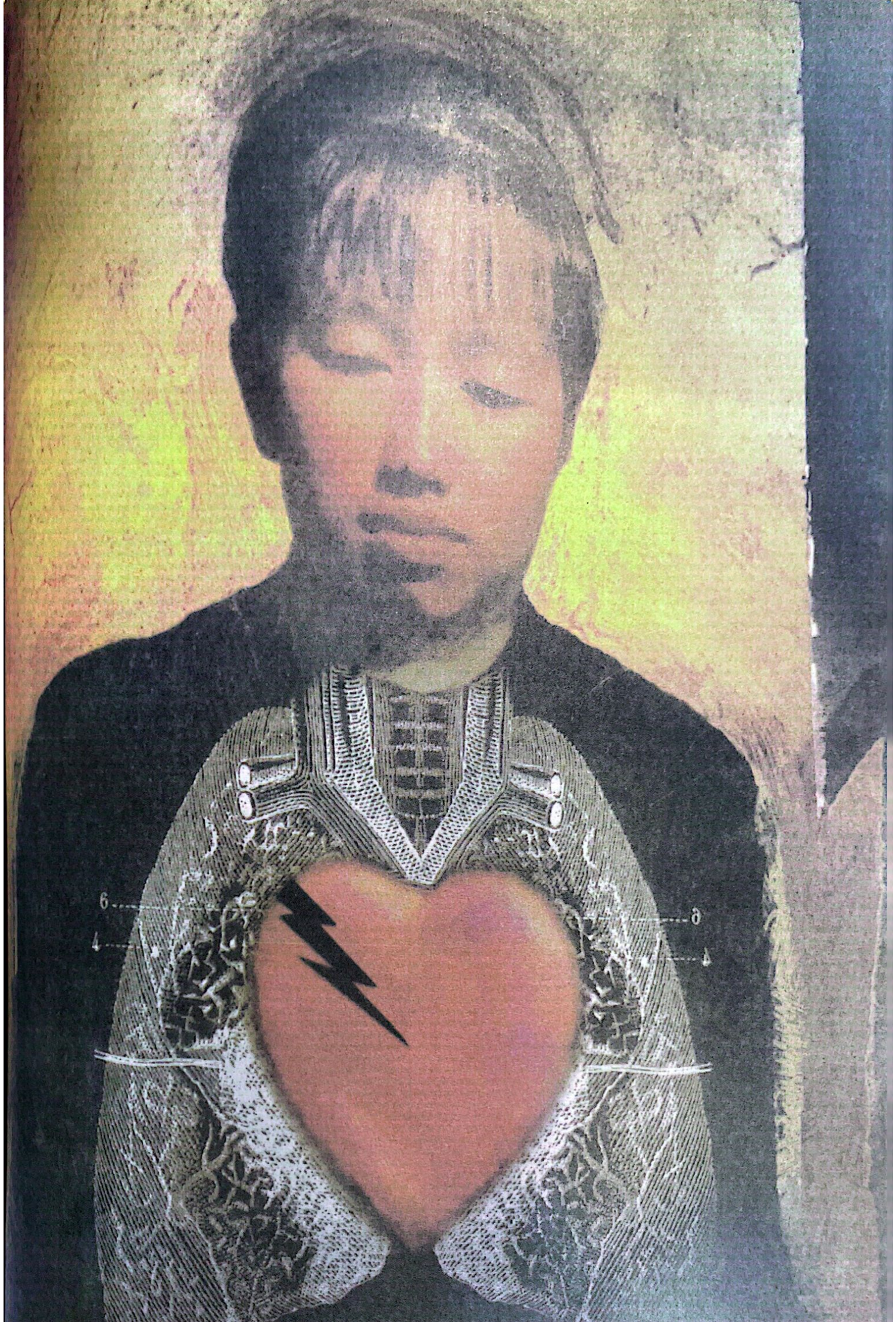
2. transcendental meditation

3. multiple personality

4. abuse

- گستره‌ی روانشناسی ۴۲
- خاستگاه‌های تاریخی روانشناسی ۴۴
- فطری‌نگری در برابر تجربه‌گرایی ۴۴
- آغاز روانشناسی علمی ۴۵
- ساخت‌گرایی و کارکردگرایی ۴۵
- رفتارگرایی ۴۶
- روانشناسی گشتالت ۴۷
- روانکاوی ۴۷
- تحولات نوین ۴۷
- رویکردهای معاصر در روانشناسی ۴۸
- رویکرد زیست‌شناختی ۴۹
- رویکرد رفتاری ۴۹
- رویکرد شناختی ۵۰
- رویکرد روانکاوی ۵۰
- رویکرد پدیدارشناختی ۵۱
- پیوند رویکردهای روانشناختی با رویکردهای زیست‌شناختی ۵۱
- شیوه‌ی پژوهش در روانشناسی ۵۲
- فرضیه‌سازی ۵۲
- آزمایش ۵۳
- روش همبستگی ۵۵
- مشاهده ۵۷
- مرزهای پژوهش روانشناختی ۵۸
- رویکردهای میان‌رشته‌یی ۵۸
- ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های روانشناختی ۶۰
- بحث روز روانشناسی: ۶۱
- آیا آدمی طبیعتاً خودخواه است؟ ۶۱
- رشته‌های تخصصی روانشناسی ۶۳
- چکیده‌ی فصل ۶۴
- اصطلاحات اصلی فصل ۶۵
- پرسشهایی برای تأمل ۶۵
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۶۵

بخش اول

روانشناسی
کوششی علمی و انسانی

فصل اول : ماهیت روانشناسی

۶۷۵.....	● ضریب همبستگی	۶۶۷.....	○ توزیع فراوانی
۶۷۵.....	○ همبستگی گشائوری	۶۶۷.....	○ شاخص‌های گرایش مرکزی
۶۷۶.....	○ تفسیر ضریب همبستگی	۶۶۹.....	○ شاخص‌های تغییرپذیری
۶۷۹.....	فهرست موضوعی	۶۷۱.....	● استنباط آماری
۶۹۱.....	واژه‌نامه توصیفی	۶۷۱.....	○ جامعه نمونه
۷۱۷.....	واژه‌نامه	۶۷۱.....	○ توزیع پهنجار
۷۲۷.....	نامنامه	۶۷۳.....	○ مقیاس‌بندی داده‌ها
۷۳۳.....	منابع	۶۷۳.....	○ درجه‌ی معرف‌بودن میانگین
۷۶۵.....	دکتر محمدنقی براهنی: بزرگمردی فروتن	۶۷۳.....	○ مناداری تفاوت

چند عنوان کوتاه و بسیار خواندنی

بحث روز روانشناسی

۶۱	آیا آدمی طبیعتاً خودخواه است؟
۹۶	پرخاشگری آدمی: برخاسته از عوامل زیستی است یا محیطی؟
۱۳۳	والدین در رشد فرزندان خود چقدر نقش دارند؟
۱۷۲	برای درمان درد مزمن آیا می‌توان شبه‌افیونها را به کار برد؟
۲۰۷	رشد ادراک آیا فرایندی فطری است یا اکتسابی؟
۲۴۶	چه عواملی موجب احساس خواب می‌شود؟
۲۷۸	آیا هراس، برخاسته از آمادگی فطری یا پاسخی است شرطی؟
۳۱۵	آیا خاطرات سرکوب شده اعتبار دارند؟
۳۵۲	آیا زبان است که هدایت فکر را برعهده دارد یا بالعکس؟
۳۹۰	آیا جهت‌گیری جنسی امری فطری است یا جامعه به آن شکل می‌دهد؟
۴۱۹	آیا هیجانهای مثبت برای آدمی مفید است؟
۴۵۰	آیا آزمونهای هوش، استعداد را درست نشان می‌دهند؟
۴۷۸	آیا فروید هنوز زنده است؟
۵۱۶	آیا پندارهای خوشبینانه آدمی، نقش مثبتی بر سلامت او دارند؟
۵۵۳	آیا برچسب «کم‌توجهی / بیش‌فعالی» بیش از واقعیت تشخیص داده می‌شود؟
۵۹۰	آیا سازمان الکلی‌های گمنام (AA) در جلوگیری از می‌بارگی (اعتیاد بالکل) کارایی دارد؟
۶۲۵	آیا ریشه‌های تفاوت‌های جنسیتی در جفت‌جویی اساساً ناشی از تکامل است یا یادگیری اجتماعی؟
۶۶۰	اثرات سیاست جبران مثبت است یا منفی؟

مرزهای پژوهش روانشناختی

۵۸	رویکردهای میان‌رشته‌یی
۷۷	روانشناسی ملکولی
۱۲۵	اثرات مراقبت‌های روزانه (مهد کودک)
۱۶۳	گوش و چشم مصنوعی
۱۸۰	تسکین درد، در دستی که دیگر وجود ندارد
۲۲۶	تحکیم حافظه در خواب آر بی ام
۲۷۷	دستگاه‌های عصبی مرتبط با شرطی شدن ترس
۳۰۷	آیا مذاوای گیاهی برای زوال حافظه امکان دارد؟
۳۲۴	موضع‌یابی زبان در مغز
۳۸۹	نقش‌پذیری
۴۰۰	کاربرد برانگیختگی در دروغیابی
۴۴۴	فصل دوازدهم: راه دور و دراز بررسی شخصیت
۴۶۷	فصل سیزدهم: پیام‌های عصبی و شخصیت
۵۰۱	فصل چهاردهم: آیا به کمک تدابیر روانشناختی می‌توان بر بیماری سرطان تأثیر گذاشت؟
۵۳۸	فصل پانزدهم: انفرادگی و خودکشی
۵۸۱	فصل شانزدهم: پاسخ دارونمایی
۶۲۴	فصل هفدهم: انگیزتگی بیرونی و ایجاد هوس
۶۴۰	فصل هجدهم: نوع‌دوستی

- نگرش ۶۱۱
- همسازی نگرشها ۶۱۲
- کارکردهای نگرش ۶۱۳
- نگرش و رفتار ۶۱۶
- نظریه‌ی ناهماهنگی شناختی ۶۱۷
- جاذبه‌ی میان فردی ۶۱۸
- جاذبه‌ی عشقی / جنسی و عشق ۶۲۱
- راهبردهای پیوندجویی و جفت‌یابی ۶۲۳
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۶۲۴
- انگیزشگی بیرونی و ایجاد هوس ۶۲۴
- بحث روز روانشناسی: ۶۲۵
- آیا ریشه‌های تفاوت‌های جنسیتی در جفت‌جویی اساساً ناشی از تکامل است یا یادگیری اجتماعی؟ ۶۲۵
- چکیده‌ی فصل ۶۲۷
- اصطلاحات اصلی فصل ۶۲۹
- پرسشهایی برای تأمل ۶۲۹
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۶۲۹

فصل هجدهم: تعامل اجتماعی و نفوذ اجتماعی (دکتر یوسف کریمی) ۶۳۱

- حضور دیگران ۶۳۳
- آسان‌سازی اجتماعی ۶۳۳
- فردیت‌زدایی (نافرودی شدن) ۶۳۵
- مناخله‌ی ناظران ۶۳۷
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۶۴۰
- نوع‌دوستی ۶۴۰
- متابعت و مقاومت ۶۴۱
- همسویی با اکثریت ۶۴۱
- نفوذ اقلیت ۶۴۳
- اطاعت از مراجع قدرت ۶۴۴
- قدرت موقعیت ۶۴۸
- تمزد و طغیان ۶۵۰
- درونی‌سازی ۶۵۲
- پیام قانع‌ساز (ترغیب‌کننده) ۶۵۲
- گروه‌های مرجع و همانندسازی ۶۵۵
- تصمیم‌گیری جمعی ۶۵۶
- قطبی شدن گروهی ۶۵۷
- گروه‌اندیشی ۶۵۸
- بحث روز روانشناسی: ۶۶۰
- اثرات سیاست جبران مثبت است یا منفی؟ ۶۶۰
- چکیده‌ی فصل ۶۶۲
- اصطلاحات اصلی فصل ۶۶۴
- پرسشهایی برای تأمل ۶۶۴
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۶۶۴

- اصطلاحات اصلی فصل ۵۵۶
- پرسشهایی برای تأمل ۵۵۶
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۵۵۷

فصل شانزدهم: روشهای درمان (نیسان گاهان) ۵۵۹

- زمینه‌ی تاریخی ۵۶۱
- نخستین تیمارستانها ۵۶۱
- تسهیلات درمانی نوین ۵۶۳
- متخصصانی که به روان‌درمانی می‌پردازند ۵۶۵
- شیوه‌های روان‌درمانی ۵۶۵
- درمانهای روان‌کاوی ۵۶۶
- رفتاردرمانی ۵۶۷
- رفتاردرمانی شناختی ۵۷۱
- درمانهای انسان‌گرا ۵۷۳
- رویکرد التقاطی ۵۷۴
- گروه‌درمانی و خانواده‌درمانی ۵۷۵
- درمان کودکان ۵۷۸
- اثربخشی روان‌درمانی ۵۷۸
- ارزیابی روان‌درمانی ۵۷۸
- مقایسه روان‌درمانی‌ها ۵۷۹
- عاملهای مشترک میان روان‌درمانی‌ها ۵۸۰
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۵۸۱
- پاسخ دارونمایی ۵۸۱
- درمانهای زیستی ۵۸۲
- داروهای روان‌درمانبخش ۵۸۲
- درمان با ضربه برقی تشنج‌آور ۵۸۵
- تلفیق درمانهای روانشناختی و زیستی ۵۸۵
- اثرات فرهنگ و هویت جنسی بر درمانگری ۵۸۶
- تأمین بهداشت روانی ۵۸۷
- منابع محلی و درمانگران غیرحرفه‌یی ۵۸۷
- چگونه به بهداشت روانی خود کمک کنیم ۵۸۸
- بحث روز روانشناسی: ۵۹۰
- آیا سازمان الکلی‌های گمنام (AA) در جلوگیری از می‌بارگی (اعتیاد به الکل) کارآیی دارد؟ ۵۹۰
- چکیده‌ی فصل ۵۹۱
- اصطلاحات اصلی فصل ۵۹۳
- پرسشهایی برای تأمل ۵۹۳
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۵۹۳

بخش هشتم: رفتار اجتماعی ۵۹۵

فصل هفدهم: شناخت اجتماعی و احساسات اجتماعی (دکتر یوسف کریمی) ۵۹۷

- نظریه‌های شهودی درباره‌ی رفتار اجتماعی ۵۹۹
- طرحواره ۶۰۰
- تصور قالبی ۶۰۴
- اسنادها ۶۰۷
- تفاوت‌های فرهنگی در فرایند اسناد ۶۱۱

- مکانیسم دفاعی و مقابله با فشار..... ۵۰۸
- حل و فصل فشار روانی..... ۵۱۳
- فنون رفتاری..... ۵۱۴
- فنون شناختی..... ۵۱۵
- تغییر رفتار سنخ الف..... ۵۱۶
- بحث روز روانشناسی:..... ۵۱۶
- آیا پندارهای خوشبینانه آدمی، نقش مثبتی بر سلامت او دارند؟... ۵۱۶
- چکیده‌ی فصل..... ۵۱۸
- اصطلاحات اصلی فصل..... ۵۱۸
- پرسشهایی برای تأمل..... ۵۱۹
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر..... ۵۱۹

فصل پانزدهم: روانشناسی ناپهنجاری (دکتر کیانوش هاشمیان) ۵۲۱

- رفتار ناپهنجار..... ۵۲۳
- تعریف ناپهنجاری..... ۵۲۳
- پهنجاری چیست؟..... ۵۲۴
- طبقه‌بندی رفتار ناپهنجار..... ۵۲۵
- رویکردهایی به اختلال روانی..... ۵۲۷
- اختلالهای اضطرابی..... ۵۲۸
- اختلالهای وحشتزدگی..... ۵۲۹
- شناخت وحشتزدگی و ازدحام هراسی..... ۵۳۰
- هراس..... ۵۳۲
- شناخت هراس..... ۵۳۳
- اختلال وسواس فکری - عملی..... ۵۳۳
- شناخت اختلال وسواس..... ۵۳۵
- اختلال هیجان یا خُلق..... ۵۳۶
- افسردگی..... ۵۳۶
- اختلال دوقطبی..... ۵۳۷
- مرزهای پژوهش روانشناختی:..... ۵۳۸
- افسردگی و خودکشی..... ۵۳۸
- شناخت اختلالهای هیجان یا خلق..... ۵۳۹
- اختلال گسستگی هویت..... ۵۴۱
- اسکیزوفرنی..... ۵۴۲
- مشخصات اسکیزوفرنی..... ۵۴۳
- شناخت اسکیزوفرنی..... ۵۴۶
- اختلال شخصیت..... ۵۴۸
- شخصیت جامعه‌ستیز..... ۵۴۸
- شناخت شخصیت جامعه‌ستیز..... ۵۴۹
- اختلال شخصیتی مرزی..... ۵۵۰
- شناخت شخصیت مرزی..... ۵۵۱
- تعامل عوامل روانی - زیستی و اختلال روانی..... ۵۵۲
- جنون به عنوان محملی برای دفاع حقوقی..... ۵۵۲
- بحث روز روانشناسی:..... ۵۵۳
- آیا برجسب «کم توجهی / بیش‌فعالی» بیش از واقعیت تشخیص داده می‌شود؟..... ۵۵۳

- ماهیت بشر از دیدگاه رفتارگرایی..... ۴۶۸
- ارزیابی رویکرد رفتارگرایی..... ۴۶۹
- رویکرد انسان‌گرایی..... ۴۶۹
- اندازه‌گیری همخوانی خود واقعی یا خود آرمانی..... ۴۷۱
- ماهیت بشر از دیدگاه انسان‌گرایی..... ۴۷۲
- ارزیابی رویکرد انسان‌گرایی..... ۴۷۳
- رویکرد شناختی..... ۴۷۳
- نظریه سازه شخصی کلی..... ۴۷۴
- خوشواره (طرحواره خود)..... ۴۷۵
- نظریه طرحواره جنسیت بم..... ۴۷۶
- ارزیابی رویکرد شناختی..... ۴۷۷
- بحث روز روانشناسی:..... ۴۷۸
- آیا فروید هنوز زنده است؟..... ۴۷۸
- چکیده‌ی فصل..... ۴۸۰
- اصطلاحات اصلی فصل..... ۴۸۰
- پرسشهایی برای تأمل..... ۴۸۱
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر..... ۴۸۱

بخش هفتم: فشار روانی، آسیب‌شناسی روانی و درمان ۴۸۳

- فصل چهاردهم: فشار روانی، سلامت و مقابله با فشار (نیسان گاهان) ۴۸۵
- ویژگیهای رویدادهای تنش‌زا..... ۴۸۷
- رویدادهای آسیبی..... ۴۸۸
- مهارپذیری..... ۴۸۹
- پیش‌بینی‌پذیری..... ۴۸۹
- درآویختن با محدودیتهای شخصی..... ۴۹۰
- تعارضهای درونی..... ۴۹۲
- واکنشهای روانشناختی به فشار روانی..... ۴۹۲
- اضطراب..... ۴۹۲
- خشم و پرخاشگری..... ۴۹۴
- خمودگی و افسردگی..... ۴۹۴
- اختلال شناخت..... ۴۹۵
- واکنشهای فیزیولوژیایی به فشار روانی..... ۴۹۶
- پاسخ جنگ یا گریز..... ۴۹۶
- فشار روانی و برطاعتی..... ۴۹۷
- تأثیر فشار روانی بر سلامت..... ۴۹۸
- مرزهای پژوهش روانشناختی:..... ۵۰۱
- آیا به کمک تدابیر روانشناختی می‌توان بر بیماری سرطان تأثیر گذاشت؟..... ۵۰۱
- میانجی‌های پاسخ به تنش..... ۵۰۳
- نظریه روانکاوی..... ۵۰۳
- نظریه رفتارگرایی..... ۵۰۳
- نظریه شناختی..... ۵۰۳
- الگوی سنخ الف..... ۵۰۵
- مهارتهای مقابله..... ۵۰۷
- مقابله‌ی مسأله‌مدار..... ۵۰۷

- برخاشگری به‌مثابه سابق ۴۱۳
- برخاشگری به مثابه پاسخ آموخته شده ۴۱۴
- ابراز برخاشگری و پالایش ۴۱۶
- بحث روز روانشناسی: ۴۱۹
- آیا هیجانهای مثبت برای آدمی مفید است؟ ۴۱۹
- چکیده‌ی فصل ۴۲۱
- اصطلاحات اصلی فصل ۴۲۲
- پرسشهایی برای تأمل ۴۲۲
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۴۲۲

بخش ششم: شخصیت و فردیت ۴۲۳

فصل دوازدهم: تفاوت‌های فردی (دکتر محمدنقی براهنی) ۴۲۵

- زمینه‌های تفاوت‌های فردی ۴۲۸
- وراثت‌پذیری ۴۲۹
- تعامل شخصیت با محیط ۴۳۱
- اندازه‌گیری تفاوت‌های فردی ۴۳۴
- ویژگی‌های آزمون درست ۴۳۴
- اندازه‌گیری توان‌های هوشی ۴۳۵
- ارزیابی شخصیت ۴۴۰
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۴۴۴
- راه دور و دراز بررسی شخصیت ۴۴۴
- نظریه‌های تازه در باب هوش ۴۴۵
- نظریه هوش چندگانه گاردنر ۴۴۵
- نظریه هوش و رشد شناختی آندرسن ۴۴۶
- نظریه سه‌وجهی اشترنبرگ ۴۴۷
- نظریه زیست‌بوم‌شناختی سوسی ۴۴۸
- نظریه‌های هوش: خلاصه ۴۴۹
- بحث روز روانشناسی: ۴۵۰
- آیا آزمونهای هوش، استعداد را درست نشان می‌دهند؟ ۴۵۰
- چکیده‌ی فصل ۴۵۲
- اصطلاحات اصلی فصل ۴۵۳
- پرسشهایی برای تأمل ۴۵۳
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۴۵۳

فصل سیزدهم: شخصیت (دکتر سمید شاملو) ۴۵۵

- رویکرد روانکاوی ۴۵۷
- ساختار شخصیت ۴۵۸
- بویایی‌شناسی شخصیت ۴۵۹
- رشد شخصیت ۴۵۹
- تفسیر نظریه‌های فروید ۴۶۰
- آزمون‌های فرافکن ۴۶۱
- ماهیت بشر از دیدگاه روانکاوی ۴۶۳
- ارزیابی رویکرد روانکاوی ۴۶۴
- رویکرد رفتارگرایی ۴۶۵
- یادگیری اجتماعی و شرطی شدن ۴۶۶
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۴۶۷
- پیامهای عصبی و شخصیت ۴۶۷

بخش پنجم: انگیزه و هیجان ۳۵۷

فصل دهم: انگیزه‌های بنیادی (دکتر بهروز بیرشک) ۳۵۹

- پاداش و انگیزش تشویقی ۳۶۳
- اعتیاد دارویی و پاداش ۳۶۳
- تعادل حیاتی و سابق ۳۶۴
- دما و تعادل حیاتی ۳۶۵
- تشنگی به‌منزله‌ی فرایندی تعادلی ۳۶۵
- گرسنگی ۳۶۶
- تعامل میان تعادل حیاتی با مشوقها ۳۶۷
- نشانه‌های فیزیولوژیایی گرسنگی ۳۶۸
- یکپارچه‌سازی پیامهای گرسنگی ۳۶۹
- چاقی ۳۷۱
- بی‌اشتهایی روانی و پرخوری مرضی (جوع) ۳۷۵
- جنسیت و میل جنسی ۳۷۷
- رشد جنسی آغازین ۳۷۷
- هورمون‌ها در برابر محیط ۳۷۸
- رفتار جنسی در بزرگسالی ۳۸۰
- جهت‌گیری جنسی ۳۸۴
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۳۸۹
- نقش‌پذیری ۳۸۹
- بحث روز روانشناسی: ۳۹۰
- آیا جهت‌گیری جنسی امری فطری است یا جامعه به آن شکل می‌دهد؟ ۳۹۰
- چکیده‌ی فصل ۳۹۲
- اصطلاحات اصلی فصل ۳۹۳
- پرسشهایی برای تأمل ۳۹۴
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۳۹۴

فصل یازدهم: هیجان (دکتر بهروز بیرشک) ۳۹۵

- مولفه‌های هیجان ۳۹۷
- برانگیختگی و هیجان ۳۹۸
- شدت هیجان ۳۹۹
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۴۰۰
- کاربرد برانگیختگی در دروغیابی ۴۰۰
- تمایز هیجانها ۴۰۲
- شناخت و هیجان ۴۰۳
- شدت و تمایز هیجان ۴۰۳
- ابعاد ارزیابی ۴۰۵
- برخی تلویحات بالینی ۴۰۶
- هیجان مستقل از شناخت ۴۰۷
- جلوه‌های چهره در هیجان ۴۰۷
- پیام‌رسانی هیجان از طریق جلوه‌های چهره ۴۰۸
- موضع‌یابی در مغز ۴۰۹
- شدت و تمایز هیجان ۴۱۰
- واکنش‌های عمومی در هیجان ۴۱۱
- توجه و یادگیری: همخوانی خلقی ۴۱۱
- ارزیابی و برآورد: آثار حالات خلقی ۴۱۱
- برخاشگری به مثابه‌ی واکنش هیجانی ۴۱۲

- استنباطهای ساده ۳۱۲
- صورهای قالبی ۳۱۲
- طرحواره ۳۱۴
- بحث روز روانشناسی: ۳۱۵
- آیا خاطرات سرکوب شده اعتبار دارند؟ ۳۱۵
- چکیده‌ی فصل ۳۱۷
- اصطلاحات اصلی فصل ۳۱۸
- پرسشهایی برای تامل ۳۱۸
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۳۱۸

فصل نهم: زبان و اندیشه (دکتر محمدتقی براهنی) ۳۱۹

- زبان و ارتباط ۳۲۱
- سطوح زبان ۳۲۱
- واحدها و فرایندهای زبان ۳۲۲
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۳۲۴
- موضع‌یابی زبان در مغز ۳۲۴
- اثرات بافت بر فهم و تولید گفتار ۳۲۶
- رشد زبان ۳۲۷
- چه چیزی آموخته می‌شود؟ ۳۲۷
- فرایندهای یادگیری ۳۲۸
- عوامل فطری ۳۳۰
- مفهوما و طبقه‌بندی: عناصر اصلی اندیشه ۳۳۲
- کارکرد مفهوما ۳۳۳
- مصداق نمونه ۳۳۴
- سلسله مراتب مفهوما ۳۳۶
- فرایندهای گوناگون طبقه‌بندی ۳۳۶
- اکتساب مفهوم ۳۳۷
- بنیادهای عصبی مفهوم و طبقه‌بندی ۳۳۹
- استدلال ۳۴۱
- استدلال قیاسی ۳۴۱
- استدلال استقرایی ۳۴۲
- اندیشیدن تجسمی ۳۴۴
- اساس عصبی تجسم ۳۴۵
- عملیات تجسمی ۳۴۶
- آفرینندگی دیداری ۳۴۸
- اندیشه در صحنه‌ی عمل: حل مسأله ۳۴۸
- راهبردها در حل مسأله ۳۴۸
- بازنمایی مسأله ۳۴۹
- خبرگان در مقایسه با تازه کاران ۳۵۰
- شبیه‌سازی کامپیوتری ۳۵۱
- بحث روز روانشناسی: ۳۵۲
- آیا زبان است که هدایت فکر را برعهده دارد یا بالعکس؟ ۳۵۲
- چکیده‌ی فصل ۳۵۴
- اصطلاحات اصلی فصل ۳۵۵
- پرسشهایی برای تامل ۳۵۵
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۳۵۶

- نقش‌های شناختی و مفهومیهای انتزاعی ۲۷۲
- یادگیری از راه بیش ۲۷۳
- باورهای پیشین ۲۷۴
- پایه‌های عصبی یادگیری ۲۷۶
- تغییرات ساختاری ۲۷۶
- تغییرات سلولی در یادگیری ساده ۲۷۶
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۲۷۷
- دستگاههای عصبی مرتبط با شرطی شدن ترس ۲۷۷
- بحث روز روانشناسی: ۲۷۸
- آیا هراس برخاسته از آمادگی فطری، یا پاسخی است شرطی؟ ۲۷۸
- چکیده‌ی فصل ۲۸۰
- اصطلاحات اصلی فصل ۲۸۱
- پرسشهایی برای تامل ۲۸۱
- منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر ۲۸۱

فصل هشتم: حافظه (دکتر یوسف کریمی) ۲۸۲

- سه تمایز مهم ۲۸۵
- سه مرحله‌ی حافظه ۲۸۵
- حافظه‌ی فعال در برابر حافظه‌ی درازمدت ۲۸۶
- حافظه‌های گوناگون برای اطلاعات گوناگون ۲۸۸
- حافظه‌ی فعال ۲۸۸
- رمزگردانی ۲۸۸
- اندوزش ۲۹۰
- بازیابی ۲۹۱
- حافظه فعال و تفکر ۲۹۲
- انتقال از حافظه‌ی فعال به حافظه‌ی درازمدت ۲۹۳
- حافظه‌ی درازمدت ۲۹۴
- رمزگردانی ۲۹۴
- بازیابی ۲۹۶
- اندوزش ۲۹۸
- تعامل بین رمزگردانی و بازیابی ۲۹۹
- عوامل هیجانی در فراموشی ۲۹۹
- حافظه‌ی ناآشکار ۳۰۲
- حافظه در یادزدودگی ۳۰۲
- انبارهای گوناگون حافظه ۳۰۵
- حافظه‌ی ناآشکار در افراد بهنجار ۳۰۶
- بهسازی حافظه ۳۰۶
- تقطیع و فراختای حافظه ۳۰۷
- مرزهای پژوهش روانشناختی: ۳۰۷
- آیا مداوای گیاهی برای زوال حافظه امکان دارد؟ ۳۰۷
- تصویرسازی ذهنی و رمزگردانی ۳۰۸
- بسط معنایی و رمزگردانی ۳۰۹
- بافت و بازیابی ۳۰۹
- سازماندهی ۳۱۰
- تمرین بازیابی ۳۱۱
- روش «پس خبا» ۳۱۱
- حافظه‌ی سازا: ۳۱۲

۲۱۹	○ مراحل خواب
۲۲۱	○ نظریه‌ی خواب
۲۲۲	○ اختلال‌های خواب
۲۲۴	○ رؤیا
۲۲۵	○ نظریه‌های مربوط به خواب همراه با رؤیا
۲۲۶	○ مرزهای پژوهش روانشناختی:
۲۲۶	○ تحکیم حافظه در خواب آر بی ام
۲۲۷	● مراقبه
۲۲۸	● هیپنوتیسم
۲۲۸	○ ایجاد هیپنوتیسم
۲۲۹	○ تلقین هیپنوتیسمی
۲۳۱	○ ناظر پنهان
۲۳۲	● داروهای روانگردان
۲۳۴	○ داروهای کندکننده (کندسازها)
۲۳۶	○ مواد افیونی
۲۳۸	○ داروهای محرک
۲۳۹	○ داروهای توهم‌زا
۲۴۰	○ شاهدانگان
۲۴۱	● پدیده‌های فرا روانی
۲۴۲	○ شواهد آزمایشی
۲۴۳	○ مجادله بر سر شواهد
۲۴۵	○ شواهد داستان‌گونه
۲۴۵	○ تردید درباره پدیده‌های فرا روانی
۲۴۶	○ بحث روز روانشناسی:
۲۴۶	○ چه عواملی موجب احساس خواب می‌شود؟
۲۴۸	● چکیده‌ی فصل
۲۴۹	● اصطلاحات اصلی فصل
۲۴۹	● پرسشهایی برای تأمل
۲۴۹	● منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر

بخش چهارم: یادگیری، به‌خاطر آوردن، و اندیشیدن ۲۵۱

فصل هفتم: یادگیری و شرطی‌سازی (دکتر رضا زمانی) ۲۵۳

۲۵۵	● یادگیری از دیدگاه‌های گوناگون
۲۵۶	● شرطی‌سازی کلاسیک
۲۵۶	○ آزمایش‌های پاولف
۲۵۸	○ پدیده‌ها و کاربردها
۲۶۰	○ پیش‌بینی‌پذیری و عوامل شناختی
۲۶۱	○ محدودیتهای زیست‌شناختی
۲۶۳	● شرطی‌سازی عامل
۲۶۳	○ قانون اثر
۲۶۴	○ آزمایش‌های اسکینر
۲۶۶	○ پدیده‌ها و کاربردها
۲۶۹	○ شرطی‌سازی آزارنده
۲۷۰	○ کنترل و عوامل شناختی
۲۷۱	○ محدودیتهای زیست‌شناختی
۲۷۲	● یادگیری پیچیده

۱۶۹	○ درد
۱۷۲	○ بحث روز روانشناسی:
۱۷۲	○ برای درمان درد مزمن آیا می‌توان شبه‌افیونها را به‌کار برد؟
۱۷۴	● چکیده‌ی فصل
۱۷۵	● اصطلاحات اصلی فصل
۱۷۵	● پرسشهایی برای تأمل
۱۷۵	● منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر

فصل پنجم: ادراک (مهرداد بیک) ۱۷۷

۱۸۰	○ مرزهای پژوهش روانشناختی:
۱۸۰	○ تسکین درد، در دستی که دیگر وجود ندارد
۱۸۰	● تقسیم‌کار در مغز
۱۸۰	● قشر بینایی
۱۸۲	○ دستگاه‌های بازشناسی و مکان‌یابی
۱۸۳	● مکان‌یابی
۱۸۳	○ جداسازی اشیا
۱۸۵	○ ادراک فاصله
۱۸۷	○ ادراک حرکت
۱۸۹	● بازشناسی
۱۸۹	○ نخستین مرحله‌های بازشناسی
۱۹۱	○ مراحل بعدی بازشناسی
۱۹۳	○ بازشناسی اشیا معمولی و پردازش نزولی
۱۹۵	○ فروپاشی بازشناسی
۱۹۶	● توجه
۱۹۷	○ نگاه کردن و گوش دادن انتخابی
۱۹۸	○ پایه‌های عصب‌شناختی توجه
۱۹۹	● ثبات ادراکی
۱۹۹	○ ثبات درخشندگی و رنگ
۲۰۰	○ ثبات شکل و مکان
۲۰۰	○ ثبات اندازه
۲۰۲	● رشد ادراک
۲۰۳	○ تمیز ادراکی در نوزادان
۲۰۵	○ پرورش با تحریک کنترل‌شده
۲۰۷	○ بحث روز روانشناسی:
۲۰۷	○ رشد ادراک آیا فرایندی فطری است یا اکتسابی؟
۲۰۹	● چکیده‌ی فصل
۲۱۰	● اصطلاحات اصلی فصل
۲۱۰	● پرسشهایی برای تأمل
۲۱۰	● منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر

فصل ششم: هشیاری (مهدی محی‌الدین) ۲۱۳

۲۱۵	● چهره‌های هشیاری
۲۱۶	○ هشیاری
۲۱۷	○ خاطره‌های نیمه‌هشیار
۲۱۷	○ ناهشیاری
۲۱۸	○ خودکاری و تجزیه‌ی هشیاری

- ۱۰۷..... ○ شنوایی
- ۱۰۷..... ○ چشایی و بویایی
- ۱۰۷..... ○ یادگیری و حافظه
- ۱۰۹..... ● رشدشناختی در دوران کودکی
- ۱۰۹..... ○ نظریه‌ی مرحله‌ی پیازه
- ۱۱۲..... ○ نقد نظریه پیازه
- ۱۱۴..... ○ سایر دیدگاهها
- ۱۱۶..... ○ رشد قضاوت اخلاقی
- ۱۱۸..... ● شخصیت و رشد اجتماعی
- ۱۱۹..... ○ خلق و خو
- ۱۲۰..... ○ رفتار اجتماعی اولیه
- ۱۲۱..... ○ دلبستگی
- ۱۲۴..... ○ دلبستگی و رشد بعدی
- ۱۲۵..... ● مرزهای پژوهش روانشناختی:
- ۱۲۵..... اثرات مراقبت‌های روزانه (مهدکودک)
- ۱۲۶..... ○ هویت جنسیتی و نقش‌آموزی جنسیتی
- ۱۳۰..... ● رشد نوجوان
- ۱۳۳..... ● بحث روز روانشناسی:
- ۱۳۳..... والدین در رشد فرزندان خود چقدر نقش دارند؟
- ۱۳۴..... ● چکیده‌ی فصل
- ۱۳۶..... ● اصطلاحات اصلی فصل
- ۱۳۶..... ● پرسشهایی برای تأمل
- ۱۳۶..... ● منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر

بخش سوم: هشیاری و ادراک ۱۳۷

فصل چهارم: فرایندهای حسی (دکتر رضا زمانی) ۱۳۹

- ۱۴۲..... ● ویژگیهای مشترک دستگاههای حسی
- ۱۴۲..... ○ حساسیت
- ۱۴۵..... ○ رمزگردانی حسی
- ۱۴۷..... ● حس بینایی
- ۱۴۷..... ○ نور و بینایی
- ۱۴۸..... ○ دستگاه بینایی
- ۱۵۰..... ○ دید نور
- ۱۵۲..... ○ دید طرح
- ۱۵۳..... ○ دید رنگ
- ۱۵۹..... ● حس شنوایی
- ۱۵۹..... ○ امواج صوتی
- ۱۶۰..... ○ دستگاه شنوایی
- ۱۶۱..... ○ شنیدن شدت صوت
- ۱۶۲..... ○ شنیدن زیر و بمی صوت
- ۱۶۳..... ● مرزهای پژوهش روانشناختی:
- ۱۶۳..... گوش و چشم مصنوعی
- ۱۶۵..... ● حسهای دیگر
- ۱۶۵..... ○ بویایی
- ۱۶۷..... ○ چشایی
- ۱۶۸..... ○ فضا، دما

- ۵۷..... ○ مشاهده
- ۵۸..... ● مرزهای پژوهش روانشناختی:
- ۵۸..... رویکردهای میان‌رشته‌یی
- ۶۰..... ○ ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های روانشناختی
- ۶۱..... ● بحث روز روانشناسی:
- ۶۱..... آیا آدمی طبیعتاً خودخواه است؟
- ۶۳..... ● رشته‌های تخصصی روانشناسی
- ۶۴..... ● چکیده‌ی فصل
- ۶۵..... ● اصطلاحات اصلی فصل
- ۶۵..... ● پرسشهایی برای تأمل
- ۶۵..... ● منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر

بخش دوم: فرایندهای زیستی و رشدی ۶۷

فصل دوم: مبانی زیست‌شناختی روانشناسی (نیسان گاهان) ۶۹

- ۷۱..... ● نورونها، آجرهای بنای دستگاه عصبی
- ۷۳..... ○ پتانسیل عمل
- ۷۴..... ○ انتقال سیناپسی
- ۷۵..... ○ بیک عصبی
- ۷۷..... ● سازمان دستگاه عصبی
- ۷۷..... ○ بخش‌های دستگاه عصبی
- ۷۷..... ● مرزهای پژوهش روانشناختی:
- ۷۷..... روانشناسی ملکولی
- ۷۹..... ○ سازمان مغز
- ۷۹..... ○ هستی مرکزی
- ۸۱..... ○ دستگاه کناری (لیمبیک)
- ۸۲..... ○ مخ
- ۸۴..... ○ تصویرهای مغز زنده
- ۸۵..... ○ نافرینگی‌های مغز
- ۸۸..... ○ زبان و مغز
- ۹۰..... ○ دستگاه عصبی خودمختار
- ۹۰..... ● دستگاه غده‌های درون‌ریز
- ۹۱..... ● تأثیرات وراثت بر رفتار
- ۹۲..... ○ کروموزومها و ژن‌ها
- ۹۳..... ○ ژن‌های وابسته به جنسیت
- ۹۳..... ○ بررسی نقش وراثت در رفتار
- ۹۶..... ● بحث روز روانشناسی:
- ۹۶..... پرخاشگری آدمی: برخاسته از عوامل زیستی است یا محیطی؟
- ۹۷..... ● چکیده‌ی فصل
- ۹۸..... ● اصطلاحات اصلی فصل
- ۹۸..... ● پرسشهایی برای تأمل
- ۹۹..... ● منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر

فصل سوم: رشد روانی (دکتر مهرانز شهرآرای) ۱۰۱

- ۱۰۳..... ● سرشت و تربیت
- ۱۰۵..... ● مراحل رشد
- ۱۰۶..... ● توانایی‌های نوزاد

فهرست

○ رفتارگرایی.....	۴۶
○ روانشناسی گشتالت.....	۴۷
○ روانکاوی.....	۴۷
○ تحولات نوین.....	۴۷
● رویکردهای معاصر در روانشناسی.....	۴۸
○ رویکرد زیست‌شناختی.....	۴۹
○ رویکرد رفتاری.....	۴۹
○ رویکرد شناختی.....	۵۰
○ رویکرد روانکاوی.....	۵۰
○ رویکرد پدیدارشناختی.....	۵۱
○ پیوند رویکردهای روانشناختی با رویکردهای زیست‌شناختی.....	۵۱
● شیوه‌ی پژوهش در روانشناسی.....	۵۲
○ فرضیه‌سازی.....	۵۲
○ آزمایش.....	۵۳
○ روش همبستگی.....	۵۵

پیشگفتار ناشر.....	۹
فهرست.....	۱۱
پیشگفتار متن فارسی (ویراست سوم).....	۱۹
پیشگفتار متن فارسی (ویراست دوم).....	۲۱
پیشگفتار متن فارسی (ویراست اول).....	۲۳
پیشگفتار نویسندگان بر آخرین ویراست.....	۲۷
پیشگفتار ویراست دوازدهم متن انگلیسی.....	۳۱
سخنی با دانشجوی.....	۳۳

بخش اول: روانشناسی کوششی علمی و انسانی ۳۷

فصل اول: ماهیت روانشناسی (دکتر محمدنقی براهنی) ۳۹

● گستره‌ی روانشناسی.....	۴۲
● خاستگاههای تاریخی روانشناسی.....	۴۴
○ فطری‌نگری در برابر تجربه‌گرایی.....	۴۴
○ آغاز روانشناسی علمی.....	۴۵
○ ساخت‌گرایی و کارکردگرایی.....	۴۵

پیشگفتار ناشر

استقبال پرشور و شوق‌انگیز دانشجویان و اساتید محترم دانشگاهها از کتاب زمینه روانشناسی ترجمه مرحوم دکتر محمدنقی براهنی و همکاران که آن را به چاپ بیست و دوم و شمارگان تراکمی بیش از صد هزار نسخه رسانده است، ناشر را بر آن داشت که ویراست‌های بعدی کتاب مزبور را نیز جهت چاپ و نشر آماده سازد. بنابراین براساس آخرین ویراست کتاب و دستنوشته‌هایی که در اختیار انتشارات رشد قرار گرفته بود و نیز آنچه بعداً تحویل گردید، کار آماده‌سازی کتاب آغاز شد.

با این حال، به دلایل مختلف، چاپ این ویراست تازه کتاب زمینه روانشناسی با تأخیر همراه شد که اساساً ناشی از عوامل بیرون از اختیار انتشارات بود که از دلایل آن ضایعه درگذشت دکتر براهنی در رأس این عوامل قرار داشت. در این باره یادآوری همین نکته بس که در چاپ‌های قبلی کتاب، وجود استاد گره‌گشای بسیاری از پیچیدگی‌ها، مضیقه‌ها و نارسایی‌های اعم از پیش‌بینی‌شدنی و غیرمنتظره بود. اما فقدان ایشان ما را و همگان را، از نعمت آن وجود سخت‌کوش و نکته‌بین محروم ساخت.

بر صاحبان خرد و کسانی که با روند چاپ و نشر کتب وزین و معتبر علمی آشنا هستند به‌خوبی روشن است که پردازش، یکسان‌سازی و هماهنگی متن کتابی همچون زمینه روانشناسی با ترجمه جمعی از اساتید برجسته این رشته که هر یک نیز سبک و سیاقی خاص خود در برگردان متن اصلی به

زمینه‌ی روانشناسی هیلگارد

«ویراست جدید»

نویسندگان

● ریتا ال. اتکینسون

(دانشگاه کالیفرنیا، سان دیه‌گو)

● ریچارد سی اتکینسون

(دانشگاه کالیفرنیا، سان دیه‌گو)

● ادوارد ای. اسمیت

(دانشگاه میشیگان)

● داریل ج. بهم

(دانشگاه کرنل)

● سوزان نولن - هوکسما

(دانشگاه میشیگان)

مترجمان

● دکتر محمدنقی براهنی

● دکتر بهروز بیرشک

● مهرداد بیک

● دکتر رضا زمانی

● دکتر سعید شاملو

● دکتر مهرناز شهرآرای

● دکتر یوسف کریمی

● نیسان گاهان

● مهدی محی‌الدین

● دکتر کیانوش هاشمیان

ویراستار: دکتر محمدنقی براهنی

متن کامل زمینه روانشناسی هیپلگارد

نویسندگان:

ریتا ال. اتکینسون

ریچارد سی. اتکینسون

ادوارد ای. اسمیت

داریل ج. بسم

سوزان نولن - هوکسما

مترجمان:

دکتر محمدنقی براهنی

دکتر بهروز بیرشک

مهرداد بیک

دکتر رضا زمانی

دکتر سعید شاملو

دکتر مهرناز شهرآرای

دکتر یوسف کریمی

نیسان گاهان

مهدی محی الدین

دکتر کیانوش هاشمیان

ویراستار: دکتر محمدنقی براهنی

Scanned with CamScanner